

**Anders**

**Ja**

**D66**

**Zutphen-Warnsveld**

Verkiezingsprogramma 2010 – 2014



# INHOUD

	Pagina
Inleiding .....	2
Werk & Inkomen .....	4
Economie & Toerisme .....	6
Wonen & Ruimtelijke Ordening .....	8
Onderwijs & Jeugd .....	14
Milieu, Energie, Natuur & Landbouw .....	16
Democratie .....	20
Kunst & Cultuur .....	22
Openbare orde & Veiligheid .....	24
Verkeer & Vervoer .....	26
Sport & Recreatie .....	29
Zorg & Welzijn .....	32
Financiën .....	35
Sociaal-liberale richtingwijzers .....	36
De 5 richtingwijzers .....	37
De kandidaten .....	39

# INLEIDING

## **D66 Zutphen-Warnsveld biedt ruimte voor verandering**

De komende jaren dienen zich belangrijke veranderingen aan op tal van gebieden, ook in de gemeente Zutphen.

D66 zal zich daarbij concentreren op de volgende 6 aandachtsgebieden:

- **Werkgelegenheid & Economie**
- **Wonen & Ruimtelijke Ordening**
- **Onderwijs & Jeugd**
- **Klimaatverandering & Energiegebruik**
- **Democratie**
- **Kunst & Cultuur**

Het vinden van een duidelijke richting in deze veranderingen moet volgens D66 Zutphen-Warnsveld gebeuren vanuit het uitgangspunt dat mensen vrij zijn hun leven zelf in te richten en zich in vrijheid moeten kunnen ontwikkelen.

## **D66 vertrouwt op de eigen kracht van mensen**

Mensen staan echter niet alleen in de maatschappij. Het nemen van de eigen verantwoordelijkheid mag niet ten kosten gaan van anderen. Wij hebben elkaar nodig en zijn daarmee afhankelijk van elkaar. Op deze wijze vormen wij een samenleving waarin de rechten van het individu in een goed evenwicht moeten staan tot de belangen van de samenleving. Het handhaven van dit evenwicht is echter geen zaak van de overheid alleen, maar we zijn hiervoor allemaal als burgers voor een stukje verantwoordelijk.

## **D66 denkt en handelt internationaal**

Het vinden van de juiste richting voor deze veranderingen stopt volgens D66 niet bij de grenzen van de gemeente Zutphen en ook niet bij die van Nederland. Samenlevingen zijn steeds meer met elkaar verbonden. Bij alles wat we doen moeten we rekening houden met de effecten die dat op anderen in deze wereld heeft. Dicht bij huis denkt D66 hierbij aan de wederzijdse belangen van Zutphen en onze directe buurgemeenten en de gemeenten in de Stedendriehoek.

## **D66 wil dat prestatie beloond maar de welvaart gedeeld wordt**

D66 gaat er verder bij de zoektocht naar de juiste richting van uit, dat mensen niet gelijk zijn, maar wel gelijkwaardig. De overheid moet ruimte laten voor die verschillen. D66 streeft daarbij naar economische zelfstandigheid voor zoveel mogelijk mensen en vindt dat mensen die uitmuntend presteren daarvoor ook beloond mogen worden. Maar D66 vindt het ook vanzelfsprekend dat we de welvaart met elkaar delen.

## **D66 streeft naar een duurzame en harmonieuze samenleving**

De belangrijkste verandering is misschien wel de wijze waarop wij met de aarde en alles wat daarop groeit en bloeit, omgaan. Dit is in de eerste plaats deel van ieders eigen verantwoordelijkheid. Maar de overheid kan en moet hierbij de helpende hand bieden en een voorbeeldfunctie vervullen. Het streven van de gemeente Zutphen naar een energieneutrale situatie is hier een goed voorbeeld van. Dit streven moet in de komende periode omgezet worden in daden en zichtbare resultaten.

### D66 koestert de grondrechten en gedeelde waarden

Tenslotte, hoe kan het anders, D66 koestert de grondrechten en onze gedeelde waarden, zoals de vrijheid en gelijkwaardigheid van ieder mens, ongeacht opvattingen, geloof, seksuele geaardheid, gerichtheid of herkomst. Daarbij zijn lichamelijke integriteit, geweldloze oplossingen van belangenconflicten en een respectvol gehanteerde vrijheid van meningsvorming en meningsuiting, inclusief respect voor onze democratische rechtstaat, voor D66 centrale waarden.

D66 gaat op zoek naar de ruimte voor veranderingen en laat zich daarbij leiden door de vijf hiervoor genoemde richtingwijzers. Die veranderingen moeten ons op weg helpen naar de zes stippen aan de horizon van de gemeente Zutphen, te weten:

- **Werkgelegenheid en een gezonde economie**
- **Goede huisvesting bij een veranderende bevolkingssamenstelling**
- **Goed onderwijs om een nieuwe generatie kennis en keuzemogelijkheden te bieden**
- **Een verantwoorde keuze van energiebronnen bij een veranderend klimaat**
- **Een democratisch bestuur waarbij de betrokkenheid van burgers gewaarborgd is**
- **De ontwikkeling en huisvesting van kunst en cultuur**

In dit programma willen wij u vertellen op welke wijze wij deze doelstelling voor Zutphen en Warnsveld willen realiseren.

Het volledige programma vindt u ook op onze website:  
[www.D66zutphen-warnsveld.nl](http://www.D66zutphen-warnsveld.nl)



**Eri Willeumier-Noordhoff**  
Lijsttrekker D66 Zutphen-Warnsveld

# WERK & INKOMEN

De gemeente Zutphen heeft een relatief hoog percentage inwoners in een lage inkomensgroep en een groot aantal inwoners is afhankelijk van een uitkering. Dit heeft effecten op de manier waarop mensen in staat blijken hun leven zelf vorm te geven en bijvoorbeeld ook op hun gezondheid. Omdat D66 het belangrijk vindt dat mensen, als ze daartoe in staat zijn, zoveel mogelijk op "eigen kracht" hun leven kunnen inrichten zoals zij dat willen, is het van belang dat de gemeente daarvoor de voorwaarden schept. D66 wil dat er gezocht wordt naar creatieve oplossingen om mensen te helpen onafhankelijk te worden. D66 wil ook dat de mensen die niet onafhankelijk kunnen zijn, geholpen worden om op een andere manier te participeren in (en zo een bijdrage te leveren aan) de samenleving.

De gemeente Zutphen heeft een groot aantal uitkeringsgerechtigden die gebruik maken van de Wet werk en bijstand (WWB). De mogelijkheden om de WWB-ers te laten participeren in Zutphen zijn beperkt, ondanks het relatief flinke aantal bedrijven – dus werkgelegenheid – in Zutphen. Het merendeel zit in de categorie van het midden- en kleinbedrijf. Ook zijn er relatief veel eenmansbedrijven waardoor de mogelijkheid tot participeren op de arbeidsmarkt beperkt wordt. Hierdoor zijn er onvoldoende leer/werkplekken (stageplekken) voor mensen die willen participeren op de arbeidsmarkt. Participatie, van werknemers die onbekend zijn met de betreffende bedrijfstak, vraagt veel begeleiding. Begeleiding is vooral op de werkvloer nodig om sociale vaardigheden en werknemersvaardigheden aan te leren. Daarom moeten er mogelijkheden gecreëerd worden om opleidingen of cursussen te kunnen volgen zodat betrokkenen zich verder kunnen ontplooiën en groeien. Hierdoor komt er meer uitdaging en een betere positie op de arbeidsmarkt voor de betrokken personen.



De gevolgen van de recessie zijn nog niet verwerkt in cijfers maar deze zullen beslist niet positief zijn. Eens te meer een aansporing om de hiermee samenhangende problematiek in de komende periode voortvarend aan te pakken. D66 stelt zich ten doel om het gemiddelde besteedbaar inkomen per huishouden omhoog en het percentage uitkeringsgerechtigden omlaag te brengen tot ten minste het Gelders gemiddelde. Daarbij vertrouwt D66 in de eerste plaats op de kracht en de inzet van mensen zelf, maar D66 realiseert zich ook dat de overheid, en dus ook de gemeente Zutphen, hierbij de helpende hand zal moeten bieden.

Die helpende hand vinden we op een drietal terreinen terug:

- verdere uitbouw van de werkgelegenheid, niet alleen in kwantitatief opzicht maar ook kwalitatief. Met andere woorden: niet alleen laag betaalde banen, maar vooral ook beter betaalde banen (zie hiervoor het hoofdstuk Economie);
- scholing om beter in te spelen op de vraag vanuit de arbeidsmarkt met het doel om meer mensen aan het werk te krijgen, respectievelijk mensen een kans te geven op beter betaalde banen (zie hiervoor ook het hoofdstuk Onderwijs);
- bemiddeling en begeleiding waarbij een traject wordt uitgezet om mensen in een positie te brengen waarin zij zelfstandig verder kunnen.

Wat betreft scholing, bemiddeling en begeleiding is een goede stap gezet met de instelling van Het Plein. Het is nu zaak dat Het Plein de gelegenheid krijgt om optimaal te presteren. Hiertoe is het zeker in de beginperiode noodzakelijk de werkwijze en resultaten te monitoren zodat, daar waar nodig, eventueel vereiste aanpassingen kunnen worden doorgevoerd.

### **WW MOET GERICHT ZIJN OP SNELLE WERKHERVATTING**

Ondanks alle inspanningen die onze gemeente, samen met haar partners op dit vlak, pleegt, zal het helaas toch zo zijn dat een deel van onze bevolking op een uitkering aangewezen blijft. Dat heeft op dit moment ook te maken met het feit dat het met de Nederlandse economie minder goed gaat dan we jarenlang gewend waren.

Alle inspanningen moeten gericht zijn op de terugkeer naar de arbeidsmarkt, vooral om ervoor te zorgen dat de afstand tot die arbeidsmarkt niet zo groot wordt dat terugkeer steeds moeilijker tot onmogelijk blijkt en sommigen van onze inwoners op die manier voor de rest van hun leven afhankelijk blijven van een uitkering. De inkomensvervangende voorzieningen, zoals vooral de WW (Werkloosheidswet), zullen gericht moeten zijn op het zo snel mogelijk terugkeren in het actieve werkende leven.

D66 vindt dat, om dit doel bereiken, de gemeente ook actief moet samenwerken met andere gemeenten.

### **SCHULDHULPVERLENING**

De komende periode zal er volgens D66 veel aandacht moeten zijn voor mensen met hoge en voor hen onoplosbare schuldenlasten. De gemeente zal deze mensen moeten helpen met het oplossen van deze problemen, zodat ze daarna weer deel van het normale economische leven kunnen uitmaken. Deze hulpverlening kan bijvoorbeeld bestaan uit een schuldsaneringstraject. Het Plein kan hierin een belangrijke taak vervullen.

### **WERKGELEGENHEID LAGERE INKOMENS BEVORDEREN**

Een flexibeler arbeidsmarkt zorgt ervoor dat werkgevers minder bang zijn om personeel aan te nemen, en dat onze economie slagvaardiger kan inspelen op veranderingen. In onze economie - met schaarser wordend arbeidspotentieel, veranderde inzichten in leidinggeven, management en loopbaanontwikkeling - is de klassieke tegenstelling tussen werkgever en werknemer aan verandering onderhevig. Werkgevers hebben er belang bij veel tijd en geld te investeren in de "binding" van hun werknemers.

In een arbeidsmarkt waarin krapte ontstaat, moet meer nadruk komen te liggen op activeren. Een flexibeler arbeidsmarkt moet ook doorwerken in de opzet en uitvoer van inkomensvervangende voorzieningen zoals de WW. Mede door oprichting van Het Plein zal hier een actief beleid in gevoerd kunnen worden. D66 Zutphen-Warnsveld ziet dan ook vele kansen in de werkwijze van Het Plein. Door een actieve opstelling ten opzichte van werkzoekenden en samenwerking te zoeken met andere gemeenten biedt dit goede kansen voor de grote groep mensen die van een uitkering afhankelijk zijn. De verantwoordelijkheid nemen voor de eigen levensloop vindt D66 daarnaast een belangrijk devies dat mede in ogenschouw genomen moet worden. Er moet een actieve rol zijn weggelegd om aan aanbod te komen vanuit de arbeidsmarkt, om door middel van stage, leer/werkplekken of werker-variant, mensen een goede start richting arbeidsmarkt te kunnen garanderen.

### **Sociale werkvoorziening.**

D66 is een voorstander van het handhaven van de sociale werkvoorziening, zoals bijvoorbeeld geleverd door Delta.

Deze werkvoorziening kan versterkt worden door:

- meer werkzaamheden door de gemeente uit te besteden aanbedrijven als Delta;
- te stimuleren dat het bedrijfsleven meer gebruik gaat maken van bedrijven als Delta.

## D66 wil:

- dat de WW gericht is op snelle werkhervatting
- het gemiddelde besteedbaar inkomen per huishouden omhoog en het percentage uitkeringsgerechtigden omlaag brengen tot ten minste het Gelders gemiddelde
- het Plein optimaal inrichten ten behoeve van werkgelegenheid
- actief samenwerken met andere gemeenten
- de beschikbaarheid van stageplaatsen stimuleren
- de sociale werkvoorziening bestendigen en versterken

# ECONOMIE & TOERISME

## ECONOMIE

De explosieve groei van de handel via internetsites, die zich niets meer van traditionele landsgrenzen aantrekt, illustreert de dynamiek van een economie waarbij de overheid per definitie achter de feiten aanloopt. D66 ziet bedrijvigheid dan ook niet ontstaan door subsidies, maar door voorwaarden te scheppen en barrières weg te nemen.

D66 wil dat Zutphen aantrekkelijker wordt voor bedrijven door:

- Verbeteren van de bereikbaarheid (zie hoofdstuk Verkeer & Vervoer);
- Uitbreiden van de bestaande kwaliteiten (zie onder Toerisme)

D66 vindt het van groot belang dat de gemeente zich inzet om de bekendheid van Warnsveld en Zutphen verder te vergroten door aandacht te vestigen op de mogelijkheden op het gebied van toerisme en recreatie, kunst en cultuur, gespecialiseerd winkelgebied en als aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven. Daarbij is het belangrijk dat de effecten voor de werkgelegenheid en de aantrekkelijkheid van het vestigingsklimaat blijvend in kaart



gebracht worden. De aantrekkingskracht die toeristen ervaren werkt ook door op onze eigen inwoners. Dit maakt het voor bedrijven in het verlengde daarvan aantrekkelijk om zich hier te vestigen.

Voor onze gemeente is het belangrijk, dat de bestaande werkgelegenheid gehandhaafd blijft. Daarnaast is het nodig dat er nieuwe werkgelegenheid gecreëerd wordt, ook voor laaggeschoolde arbeid. Gezamenlijke inspanning van gemeente en bedrijfsleven is nodig om dit te realiseren.

Het Masterplan voor De Mars, zoals het is vastgesteld door de gemeenteraad, is een belangrijke stap in de herstructurering van De Mars, die wat D66 betreft met de grootst mogelijke voortvarendheid uitgevoerd moet gaan worden. Ook wat betreft het uitbouwen van de werkgelegenheid heeft Zutphen een belangrijke stap gezet met deze herstructurering.

D66 is van mening dat we het hierbij niet kunnen laten. Zutphen zal zich ook actief moeten opstellen bij het aantrekken van nieuwe bedrijven en daarvoor gunstige voorwaarden moeten scheppen. De werkwijze, zoals opgezet met de bedrijfscontactfunctionaris, moet hiertoe verder worden uitgebouwd.

D66 is ook van mening dat de zoektocht naar additionele werkgelegenheid niet ophoudt bij de grenzen van de gemeente Zutphen. Uitbreiding van de werkgelegenheid mag ook verwacht worden van samenwerking binnen de Stedendriehoek. Hiertoe zullen bestaande afspraken moeten worden nagekomen en nieuwe initiatieven ontplooid moeten worden.

D66 zou het een uitdaging vinden als de gemeente Zutphen bekend wordt door haar voortvarende vergunningen- en vestigingsbeleid: dit vanuit de stellingname "meer service en minder regels".

# TOERISME

Zutphen en Warnsveld hebben veel te bieden: de gemeente Zutphen is in toeristisch opzicht "goud waard" en ook Warnsveld is zeer waardevol. De schitterende ligging ten opzichte van de Achterhoek en de Veluwe heeft een grote aantrekkingskracht. Bovendien zijn de overdaad aan monumenten in de prachtige oude binnenstad, het gespecialiseerde winkelgebied en het aanbod op het gebied van kunst en cultuur een belangrijke reden voor toeristen om onze gemeente te bezoeken. Deze elementen vormen een goede basis om op voort te bouwen en om nog aantrekkelijker te worden voor toerisme en recreatie.

D66 wil de toeristische aantrekkelijkheid van Zutphen verhogen door onder andere:

- het uitbreiden van de vaarroutes voor de fluisterboot;
- het verbeteren van de IJsselkade als recreatieve verblijfplaats;
- meer groene plekken in Zutphen in te richten als verblijfs- en ontmoetingsplaatsen.

Een belangrijk deel van het toerisme in onze gemeente bestaat momenteel uit dagtoerisme. D66 ziet de huidige verblijfaccommodatie (hotels) graag uitgebreid worden, waardoor er betere mogelijkheden komen voor meerdaags verblijf.

### EN VERDER...

Economische ontwikkeling mag niet ten koste gaan van de natuur. Ecosystemen hebben ook een economisch belang. De gemeente kan onder andere bijdragen aan vergroening en verduurzaming van de economie door haar inkoopbeleid daarop in te stellen en maatregelen te treffen.

De gemeente maakt zich omwille van de werkgelegenheid sterk voor behoud van instellingen in de dienstverlening. In veel gevallen moet daarvoor maatwerk worden geleverd. Nieuwe vestiging van grote dienstverlenende instellingen (en dan met name in kantoren) moet zoveel mogelijk bij het station plaatsvinden.

## D66 wil:

- **een gunstig vergunning- en vestigingsbeleid voor bedrijven**
- **nieuwe werkgelegenheid stimuleren**
- **goede bereikbaarheid voor bedrijven**
- **vestiging nieuwe kantoren zoveel mogelijk bij het station**
- **uitbreiding van de bestaande verblijfsaccommodaties (hotels)**
- **uitbreiding vaarroutes fluisterboot**
- **verbeteren IJsselkade als verblijfplaats**
- **meer groene ontmoetingsplekken**

# WONEN & RUIMTELIJKE ORDENING

## DE RUIMTELIJKE STRUCTUUR VAN ZUTPHEN EN WARNSVELD



Het ruimtelijk karakter van de gemeente Zutphen wordt door een aantal duidelijk te onderscheiden elementen bepaald. De meest aansprekende onderdelen hiervan zijn het middeleeuwse stadscentrum en de ligging aan de IJssel. Een derde belangrijk ruimtelijk element is de Berkel, die bij Zutphen in de IJssel stroomt. In de loop van de eeuwen zijn aan deze basisstructuur vele uitbreidingen gerealiseerd van uiteenlopende aard. Lange tijd waren de verdedigingswerken een belangrijk ruimtelijk bepalend element. Na het afbreken van deze ruimtelijk belemmerende bouwwerken kwam de ontwikkeling van de stad flink op gang.

Dit heeft geresulteerd in een aantal opvolgende uitbreidingsgebieden, die ieder het karakter van hun ontstaanstijd dragen. In volgorde van ontstaan: het Deventerwegkwartier, de Schildersbuurt, het Staatsliedenkwartier, Helbergen, de Zuidwijken en Leesten. Daarnaast moeten ook Warnsveld en De Hoven genoemd worden, die door hun ontstaansgeschiedenis een geheel eigen uitstraling hebben.

Tussen de verschillende delen zijn groene, deels onbebouwde stroken gesitueerd. Bij de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling moet deze basisstructuur in tact blijven.

## VISIE OP DE RUIMTELIJKE ONTWIKKELING

De totale ruimte in onze gemeente wordt gebruikt voor:

- gebouwen
- buitenverblijfsruimte
- verkeersruimte
- agrarische ruimte
- natuur/groen (deels verblijfsruimte)
- water

De vormgeving en onderlinge samenhang van deze onderdelen vormt het taakveld van de Ruimtelijke Ordening.

Aan deze samenhang tussen het wonen en de inrichting en het gebruik van de buitenverblijfsruimte (bijv. een speelplaats, een bankje in een park of een terras bij een restaurant) moeten eisen gesteld worden, die het goed functioneren van onze samenleving mogelijk maken.

Als belangrijkste voorwaarden voor een goed ruimtelijke-orderingsbeleid op de aspecten van wonen en verblijven kunnen genoemd worden:

- goede mogelijkheden voor het aangaan en onderhouden van sociale contacten (ontmoeten);
- veiligheid en geborgenheid;
- dynamiek en duurzaamheid.

## ONTMOETEN

Voor het goed sociaal kunnen functioneren van de mens zijn bovengenoemde drie voorwaarden van belang voor zowel het verblijven binnen (wo-

nen) als buiten. Sociale processen binnen de woning spelen zich op een ander niveau af dan buiten. Binnen (wonen) speelt zich dit af tussen enkele mensen, die elkaar goed kennen (intimiteit) en buiten speelt dit proces zich veelal af tussen mensen die elkaar meestal niet kennen (anonimiteit), maar toch door hun gezamenlijke aanwezigheid in de openbare ruimte in een zekere relatie tot elkaar staan. Buiten de woning moeten echter ook mogelijkheden zijn voor contacten (ontmoeten).

Voor ontmoeten is een reden en een aanleiding. De reden is de wens tot contact (het maken van een praatje of het spelen van kinderen). De aanleiding is de mogelijkheid om dit contact plaats te laten vinden (een bankje, een hondenuitlaatplaats, een speelveldje, de buurtsuper, een visstoep e.d.). Met name de buitenruimte moet zodanig ontworpen zijn dat dit ontmoeten op een goede wijze mogelijk is.

### **VEILIGHEID EN GEBORGENHEID**

Het hierboven beschreven "ontmoeten" moet zodanig plaats kunnen vinden, dat men zich veilig en geborgen voelt.

Veiligheid kent vele aspecten. Ten eerste de fysieke veiligheid. We willen graag contact met anderen hebben, zonder de angst aangereden te worden door een auto of fiets, maar ook zonder de al te onmiddellijke nabijheid van mensen die geen deelgenoot zijn van het contact. Daartoe moet de ontmoetingsruimte duidelijk afgescheiden zijn van een verkeersruimte en moet deze van voldoende afmeting zijn.

Veiligheid heeft ook te maken met uitzicht, overzicht, beschutting en oriëntatie.

Voldoende veiligheid geeft een gevoel van geborgenheid, waarbij de sociale contacten onbelemmerd kunnen plaatsvinden.

### **DYNAMIEK EN DUURZAAMHEID**

De aard van sociaal gedrag van mensen verandert voortdurend. Ten eerste verandert de samenstelling van de huishoudens. Waar vroeger grote gezinnen met veel kinderen de maat voor een huishouden waren, hebben we nu steeds vaker te maken met eenpersoonshuishoudens. Om op deze ontwikkelingen in te kunnen spelen moeten we om te beginnen dynamisch bouwen.

Wat wil zeggen dat we woningen makkelijk moeten kunnen aanpassen aan een gewijzigd gebruik (aanpasbaar bouwen).

Ook verandert de wijze waarop we gebruikmaken van de buitenruimte. Waar vroeger veel ruimte was voor spelende kinderen en bijvoorbeeld buiten op een bankje voor de deur zitten, is nu veel meer behoefte aan voldoende ruimte om auto's te parkeren. Dus ook bij het inrichten van de buitenruimte moet een zekere mate van dynamiek mogelijk zijn.

We zien momenteel vaak dat spelende kinderen en geparkeerde auto's elkaar in de weg zitten. Er is dus duidelijk sprake van te weinig dynamiek.

Wanneer rekening gehouden wordt met bovenomschreven dynamiek hebben we de ruimtelijke ordening duurzaam geregeld. Wanneer de inrichting van de ruimte wijzigingen van sociaal gedrag mogelijk maakt, spreken we van sociale duurzaamheid. Anders gezegd: wanneer met de woning en de woonomgeving geanticipeerd kan worden op maatschappelijke ontwikkelingen, spreken we van een sociaal duurzame architectuur en stedenbouw. Sociale duurzaamheid vraagt dus om dynamische oplossingen.

Bij het ontwikkelen van de gebouwde omgeving moet volgens D66 met bovengenoemde aspecten zeer goed rekening worden gehouden. Alleen wanneer hiermee rekening wordt gehouden creëren we een



sociaal duurzame samenleving, waarin volgende generaties goed kunnen functioneren zonder dat ingrijpende aanpassingen aan de gebouwde omgeving nodig zijn.

### **DE ROL VAN DE GEMEENTERAAD**

De gemeenteraad moet bestemmingsplannen goedkeuren. In een bestemmingsplan wordt vastgelegd wat ieders rechten en plichten zijn om een duurzame en gezonde leefomgeving te garanderen. In het duale stelsel stelt de gemeenteraad hierbij de kaders die door het college moeten worden uitgevoerd. De gemeenteraad moet een bestemmingsplan beoordelen aan de hand van o.a. de bovenomschreven kaders.

De raad is in eerste instantie gekozen om de maatschappelijke belangen te behartigen en niet die van een projectontwikkelaar of woningcorporatie. Zelfs een woningcorporatie heeft naast een maatschappelijk belang een eigen belang.

De gemeenteraad wordt soms te laat betrokken bij ontwikkeling van ruimtelijke-orderingsplannen. Hierdoor ontbreekt het de gemeenteraad aan de mogelijkheden om op basis van de bovenomschreven kaders sturend op te treden. D66 pleit er daarom voor de gemeenteraad al in een zeer vroeg stadium (al vóór de ter-visie-legging van bestemmingsplannen) te betrekken bij het ontwikkelen van plannen.

### **DYNAMIEK EN DUURZAAMHEID IN WONINGBOUW**

D66 wil een levendige gemeente, met woningen in allerlei soorten en maten. Veel keuze voor huurders en kopers, in verschillende prijsklassen en voor de verschillende fasen van het leven. Het te rigide toepassen van bouwvoorschriften en welstandseisen moet worden teruggedrongen. Wij vinden dat de gemeente een actief beleid moet voeren om leegstand en verkrotting - vooral in de binnenstad van Zutphen - te voorkomen c.q. te beëindigen.

D66 wil dat huurders meer zeggenschap krijgen over beheer en onderhoud van woningen en de mogelijkheid krijgen tot een individuelere inrichting.

Deze zeggenschap dient vastgelegd te worden in een prestatieconvenant. Verkoop van huurwoningen door corporaties mag doorgaan zolang mensen met een laag inkomen, starters en jonge gezinnen hiervan profiteren. Het bezit van de corporatie moet evenwichtig blijven als het gaat om typen woningen en om de huurprijs. De gemeente dient hiertoe resultaatgerichte afspraken met corporaties te maken.

In de komende tijd wordt de woningbouw in grote mate bepaald door de vraag naar woningen voor éénpersoonshuishoudens en in veel mindere mate voor meerpersoonshuishoudens. Rond 2030 zal er in Zutphen geen sprake meer zijn van bevolkingsgroei. Volgens de provincie Gelderland zal het aantal éénpersoonshuishoudens tot 2035 met 50% toenemen, ofwel 2% per jaar.

Wanneer we de woningbouwopgave tot 2030 aannemen op ca. 3000 woningen, dan zullen ten gevolge van een afnemend geboorte- en migratieoverschot slechts 1000 woningen bestemd moeten worden voor "normale" gezinnen en 2000 woningen voor éénpersoonshuishoudens. De meesten van deze bewoners zullen, volgens onderzoek, kiezen voor lage woonlasten en voor een 3-kamerwoning. Omdat dit beeld er na zo'n 30 of 100 jaar heel anders uit kan zien, is het wat sociale duurzaamheid betreft funest om in starre specifieke huisvestingsoplossingen van 3-kamerwoningen te denken. Het is beter hierbij te denken aan "normale" woningen, die eenvoudig te splitsen zijn in zelfstandige 3-kamerwoningen en ook weer eenvoudig samen te voegen zijn tot een "normale" woning. Pas wanneer woning en woonomgeving kunnen anticiperen op de maatschappelijke ontwikkelingen spreken we van sociaal duurzame architectuur en stedenbouw. Bij sociale duurzaamheid horen dus dynamische oplossingen.

De samenhang tussen de diverse woningbouwplannen (zoals De Hoven, De Mars, Leesten, Helbergen en de diverse inbreidingsplannen) moet volgens D66 zorgvuldig beschouwd worden in het kader van wijkontwikkelingen.

Er dient een evenwichtige wijkopbouw gerealiseerd te worden, met name in relatie tot de huidige economische crisis. Met andere woorden: er mogen

geen plannen half uitgevoerd blijven liggen terwijl ander projecten wel volledig uitgevoerd worden. Ook naar de evenwichtige samenstelling (appartementen, eengezinswoningen, koop en huur) moet goed gekeken worden. Ook moeten vraag en aanbod goed op elkaar afgestemd worden. Hiertoe dient de gemeente bij de planontwikkeling intensieve contacten met de wijken te onderhouden (Ontwikkeling in samenspraak).

### **HET STADSCENTRUM**

Het stadscentrum, gelegen binnen de geplande centrumring, verdient een geheel eigen benadering. De bestaande structuur dient gehandhaafd te blijven. Vervangende bebouwing moet zeer zorgvuldig in de schaal van de bestaande stedelijke structuur worden ontwikkeld. De schaarse open en groene plekken in de binnenstad moeten open en groen blijven.

Voor de gedeelten van de binnenstad die stedenbouwkundig onderontwikkeld zijn, moeten de komende jaren revitaliseringsplannen ontwikkeld worden.

Voorbeelden van dit soort plekken in de stad zijn de Marspoortstraat en de Groenmarkt, Halve Maanstraat e.o., Basseroord, Broederkerkplein, Polsbroek.

Een aanzet hiervoor vormt het ontwikkelen van een structuurvisie voor de binnenstad. Voor het Basseroord en omgeving is momenteel een totaal stedenbouwkundig plan in ontwikkeling. D66 vindt dit een goede zaak, maar is van mening dat de samenhang met omliggende gebieden, zoals de spooronderdoorgangen als aansluiting op De Mars, hierin op een evenwichtige wijze dienen te worden meegenomen.

D66 is er een voorstander van om bij de verdere ontwikkeling van de plannen voor het stadscentrum de bevolking intensief te betrekken. Ook hierbij moeten de principes van "Ontwikkeling in samenspraak" worden toegepast. Ook kunnen hierbij ideeënprijsvragen of het stimuleren van burgerinitiatieven wellicht verrassende zienswijzen opleveren.

Een voorbeeld hiervan is de ideeënprijsvraag "Herinrichting IJsselkade".

D66 ondersteunt verdere plannen om het wonen in de binnenstad beter mogelijk en aantrekkelijker te maken. Met name de mogelijkheden van het wonen boven winkels dienen nog verder ontwikkeld te worden.

### **GROEN EN WATER**

De bestaande groene vlekken in de stad en de groene gebieden tussen de verschillende wijken moeten volgens D66 gekoesterd worden en waar mogelijk goed bruikbaar gemaakt worden voor recreatie. Goede speelgelegenheden voor kinderen moeten hierbij hoge prioriteit krijgen.



### WARNSVELD

Het bestaande dorps karakter van Warnsveld dient bewaard te blijven. Dat betekent o.a. handhaving van karakteristieke, gezichtsbepalende gebouwen, behoud van het dorpsaanzicht van Warnsveld en handhaving van de groene rand aan de Warnsveldse zijde van de Den Elterweg vanaf de Berkel tot aan het landhuis Ooyerhoek.

Aspecten van Warnsveld, die de komende periode speciale aandacht verdienen, zijn bijvoorbeeld:

- De verkeersbelasting van de Rijksstraatweg;
- Het project Berkel & Hof aan de Rijksstraatweg;
- Het oude gemeentehuis;
- De Dreiumme;
- Het Kulturhus

### DE HOVEN

D66 is een warm voorstander van de uitvoering van het plan De IJsselsprong. Dit plan biedt veel mogelijkheden voor De Hoven. Uitbreiding van het aantal woningen biedt jonge Hovenaren de mogelijkheid om in hun eigen stadsdeel te blijven wonen (en werken). Deze uitbreiding is ook een belangrijke voorwaarde om een hoger voorzieningenniveau in dit stadsdeel te krijgen. De levensvatbaarheid van detailhandel, scholen, medische voorzieningen en horecavoorzieningen neemt aanzienlijk toe bij een grotere omvang van De Hoven. De uitbreiding van het aantal woningen zal echter zorgvuldig op de vraag afgestemd moeten worden en de te ontwikkelen plannen moeten goed aansluiten bij het bestaande karakter van dit stadsdeel.

De woningbouwplannen, die in het kader van De IJsselsprong ontwikkeld worden, moeten 2-jaarlijks worden gemonitord op demografische ontwikkelingen en zonodig worden bijgesteld.

### BRONSBERGEN

De handhaving op permanente bewoning op het recreatiepark Bronsbergen dient gecontinueerd te worden.

## D66 wil:

- **dat de gemeenteraad eerder betrokken wordt bij ruimtelijke ontwikkelingsplannen**
- **meer betrokkenheid van de bevolking bij ontwikkeling van plannen voor de binnenstad**
- **het wonen in de binnenstad beter mogelijk en aantrekkelijker maken**

## D66 wil ook:

- dat ruimtelijke-ordeningsplannen nadrukkelijk getoetst worden op aspecten van sociale samenhang, veiligheid, dynamiek en duurzaamheid
- dat huurders meer zeggenschap krijgen over het onderhoud van hun woning
- dat demografische ontwikkelingen beter meegewogen worden bij de ontwikkeling van woningbouwplannen
- nieuwe woningen laten voorzien van een royale buitenruimte
- de bestaande basisstructuren van Zutphen en Warnsveld handhaven
- het dorpse karakter van Warnsveld behouden
- groene plekken in de gemeente beter bruikbaar maken voor recreatie

# ONDERWIJS & JEUGD

## ONDERWIJS

### **SAMENWERKEN**

Het Brede-School-concept wordt al een tijd uitgevoerd in de gemeente Zutphen. D66 was landelijk gezien voortrekker van de Brede School en dus een sterk voorstander van dit soort initiatieven. Maar de inhoudelijke invulling van daadwerkelijke naschoolse activiteiten kan nog verder uitgebreid worden. D66 denkt daarbij bijvoorbeeld aan huiswerkbegeleiding, cultuur, muziekles, sport en andere ontmoetingsmogelijkheden. D66 wil dat instellingen op deze gebieden meer gaan samenwerken. D66 wil hierbij het opzetten van innovatieve projecten stimuleren. Hierbij kan gedacht worden aan het uitbreiden van het Brede-school-concept tot een opvang van 7.00 tot 19.00 uur over 52 weken per jaar. Hier zal wel een inhoudelijke invulling aan gegeven moeten worden.

Ook kan in het verlengde hiervan gezorgd worden voor voldoende stageplekken in het kader van de maatschappelijke stage.



### **SCHOOLCONTACTPERSOON**

Om de kansen van allochtone kinderen en jongeren met een achterstand in het onderwijs te vergroten is een schoolcontactpersoon wenselijk. Deze kan de contacten tussen ouders van deze kinderen en de school bevorderen en problemen die ontstaan door moeizame communicatie helpen oplossen.

### **GEEN BEZUINIGINGEN OP ONDERWIJS**

D66 wil dat bezuinigingen in het kader van de gemeentelijke begroting de kwaliteit van onderwijs niet beïnvloeden. Investeren in onderwijs is investeren in de toekomst.

### **VERKEERSEDUCTIE**

Goed leren omgaan met verkeer is van groot belang voor kinderen. Omdat niet alle kinderen van huis uit leren omgaan met verkeer, is het belangrijk om ook op school aandacht te geven aan het verkeer. D66 wil dat er een inventarisatie komt naar de stand van zaken omtrent verkeerseducatie in de gemeente.

### **NATUUREDUCTIE**

D66 is een voorstander van het uitbreiden van de natuureducatie op scholen. Op deze wijze worden kinderen in een vroeg stadium in kennis gebracht met de klimaat- en milieuproblematiek.

### **JONGEREN BETREKKEN BIJ DE POLITIEK**

D66 vindt het belangrijk dat jongeren leren wat politiek is. Door ze vroeg te betrekken bij de lokale politiek zullen ze ervaren dat politiek minder ver van ze af staat dan ze misschien nu denken. D66 wil daarom dat ook jongeren worden uitgenodigd als gast van de raad.

# JEUGD

Jongeren nemen een zeer belangrijke plaats in binnen onze samenleving. Investeren in jeugd is investeren in de toekomst. Om de behoeften van de jongeren te meten is het van belang hen er zelf bij te betrekken, door aanwezig te zijn op de voor hen gebruikelijke platforms: immers dan weet je wat er leeft onder jongeren. Een integraal jeugdbeleid is hiervoor noodzakelijk.

### COMMUNICEREN MET JONGEREN

D66 wil dat jongeren actief betrokken worden bij beleid dat voor hen van toepassing is. Alleen informatie verstrekken en voorlichting geven is niet genoeg om de betrokkenheid van jongeren te vergroten. Om jongeren mee te laten doen in het publieke debat zul je moeten aansluiten op de manier van communiceren die voor hen gebruikelijk is. De jeugd moet zich herkennen in de inhoud en de manier waarop gecommuniceerd wordt.

### VOORLICHTING

D66 vindt voortzetting van goede voorlichting over alcohol, drugs, seksualiteit en gezonde voeding van groot belang. Daarbij moet men er rekening mee houden dat de jeugd op steeds jongere leeftijd met deze zaken in aanraking komt. Daarnaast moet er meer aandacht komen voor mediavorlichting. De jeugd van tegenwoordig groeit op in een mediacultuur, waarin de hoeveelheid informatie groot is. Jongeren zitten tegenwoordig veel voor de televisie of zijn bezig op internet of met andere media. Media zijn voor jongeren een bron van informatie, communicatie en amusement en ze zappen, internetten en chatten tegelijkertijd (multitasking). Het lijkt erop dat bezorgdheid om de jeugd van alle tijden is, maar die zorgen lijken toch ook niet totaal onterecht. In veel landen is hiernaar onderzoek gedaan en de resultaten laten inderdaad zien dat er een relatie is tussen de frequentie van televisie kijken en de ervaren werkelijkheid. Er wordt vaak gesproken over het verbieden van bepaalde beelden op televisie, maar het is zeer de vraag of je met het verbieden van videoclipps met bijvoorbeeld seksuele of gewelddadige inhoud (waar anderen wel voor pleiten) negatieve effecten voorkomt. Immers, we leven in een informatietijdperk waarbij jongeren alles wat ze willen zien, kunnen vinden op internet. Uit onderzoek blijkt dat de effecten op jongeren afnemen wanneer ze in staat zijn kritisch om te gaan met media (mediawijsheid). De aandacht zal volgens D66 dan ook veel meer uit moeten gaan naar voorlichting en begeleiding om kinderen te leren omgaan met deze fenomenen.

Mediawijsheid is het zich bewust zijn van verschillende aspecten van de productie van media-inhouden, de invloed van de media op haar gebruikers en producenten en de manier waarop gebruikers omgaan met media. Training van mediawijsheid leidt ertoe dat mensen kritischer gaan denken over mediaboodschappen. Daardoor kunnen mensen beter onderscheid maken tussen de televisiewerkelijkheid en de echte werkelijkheid en zullen ze de televisiewerkelijkheid ook minder snel op zichzelf projecteren. Mediatraining leert jongeren kritisch om te gaan met media, waardoor ze zelf minder kwetsbaar zijn.

### MULTIFUNCTIONEEL POPPODIUM

Voor jongeren is een gevarieerd aanbod van recreatieve voorzieningen erg belangrijk. Het aanbod van deze voorzieningen blijft in Zutphen achter (vooral voor de groep jongeren van 20-30) en daarom wil D66 een poppodium waar jongeren uit verschillende subculturen terecht kunnen. Bij een poppodium denken we aan een mengelmoes van optredens uit verschillende subculturen, theater, oefenruimtes, stand-up comedy, dans etc. Deze samenstelling is in Deventer (Burgerweeshuis) en Nijmegen (Doornroosje) een groot succes. Het Koelhuis de Landbouw is als gebouw, en ook vanwege de ligging in de nabijheid van het station en op voldoende afstand van woonbebouwing, volgens ons uitermate geschikt voor een dergelijk podium. Het is goed bereikbaar vanuit de stad en met het openbaar vervoer en het geeft weinig geluidsoverlast.

## D66 wil:

- jongeren actief betrekken bij voor hen te ontwikkelen beleid
- een multifunctioneel poppodium in Zutphen
- stimuleren van het opzetten van innovatieve projecten in het kader van de Brede School
- inventarisatie van verkeerseducatie binnen de gemeente
- meer aandacht voor natuureducatie op scholen
- jongeren meer betrekken bij de politiek

# MILIEU, ENERGIE, NATUUR & LANDBOUW

Bij ruimtelijke ontwikkelingen in drukbevolkte gebieden staat de kwaliteit van natuur en milieu voortdurend onder druk. Ook in de gemeente Zutphen moeten we hiermee terdege rekening houden.

Om ervoor te zorgen dat Zutphen een gemeente blijft waar het goed wonen en werken is, moeten we zorgen voor een goed evenwicht tussen economische, maatschappelijke en groene ontwikkelingen.

D66 wil ernaar streven dat economie en natuur geen concurrenten van elkaar worden, maar elkaar versterken en ondersteunen.

## **NATUUR BINNEN DE BEBOUWDE KOM**

Zutphen heeft veel groen en water binnen haar gemeentegrenzen. D66 vindt dat we deze natuurlijke aspecten van onze gemeente moeten koesteren. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen mogen de bestaande groene gebieden binnen de bebouwde kom niet verder aangetast worden. In ontwikkeling zijnde plannen, zoals het gevangenisterrein en de Gerard Doustraat moeten natuurlijk wel doorgang vinden. Bestaande groene vlekken moeten zoveel mogelijk voor recreatieve of educatieve doeleinden toegankelijk gemaakt of gelaten worden.

Er is al een aantal plannen hiervoor ontwikkeld, zoals de Groengordelnota, het Waterplan, en ook de Bomenverordening moet hierbij genoemd worden. Ook bij de verdere ontwikkeling van de Structuurvisie Binnenstad moet met het behoud (en waar mogelijk uitbreiding) van groen rekening gehouden worden.

Een goede voorzet is door D66 gegeven met het plan Bomen op de Houtmarkt. D66 wil bevorderen dat aan al deze plannen een goede invulling gegeven wordt. D66 wil ook met name het groene karakter van Warnsveld en de groenstrook tussen de Den Elterweg en Warnsveld/Ooyerhoek instandhouden.

## **LANDBOUW EN NATUUR BUITEN DE BEBOUWDE KOM**

Zutphen heeft een aantal fraaie buitengebieden. Deze worden gebruikt voor landbouw, recreatie of als natuurgebied. Natuur en agrarische activiteiten vertonen in het buitengebied een harmonische samenhang. De gemeente dient zich bij het realiseren van plannen, zoals in het kader van de reconstructie-wet, actief en coöperatief op te stellen. Een levensvatbare agrarische sector, met daarin ruimte voor agrarisch natuurbeheer, is van belang voor alle inwoners.

D66 wil met name ontwikkelingen op het gebied van biologische landbouw sterk stimuleren. Ook is D66 van mening dat intensieve veehouderij in deze gebieden niet past en dat duurzame landbouw en veehouderij gestimuleerd moet worden. D66 wil, om deze ontwikkelingen te stimuleren, de mogelijkheden onderzoeken voor het uitbreiden van de weekmarkt voor biologische producten.

Diverse plannen voor verdere ontwikkeling van het buitengebied zijn ontwikkeld of in ontwikkeling, zoals het Landschap Ontwikkelings Plan (LOP) en de Inrichtingsvisie Stedelijk Uitloopgebied (STUIT).

D66 zal erop toezien dat aan deze plannen een goede invulling gegeven wordt.

Bij ontwikkeling van een beheersbeleid voor het buitengebied moet goed samengewerkt worden met de diverse landschapsbeheerders, zoals Natuurmonumenten, Het Gelders Landschap, agrarische ondernemers en particuliere landgoedeigenaren.

D66 is van mening dat bij het ontwikkelen van dit beleid het koesteren van de bestaande kwaliteiten van het landschap voorop moet staan.

### MILIEUBELEID

Milieu omvat zowel fysieke als sociale aspecten van onze leefomgeving. In dit hoofdstuk komen alleen de fysieke aspecten aan de orde. Sociale aspecten van de leefomgeving worden behandeld in het hoofdstuk **WONEN & RUIMTELIJKE ORDENING**.

Milieubeleid omvat beleidsmaatregelen die onze leefomgeving voor nu en in de toekomst op een goed kwaliteitsniveau houden (of brengen). Een goed milieubeleid is toekomstgericht en heeft daarom een aantal duurzaamheidsaspecten in zich.



Duurzaam is in dit kader een tweeledig begrip. In eerste instantie denken we bij duurzaam aan "weinig vergankelijk". Duurzame producten gaan lang mee en putten daarmee de natuurlijke grondstoffen zo min mogelijk uit.

In tweede instantie kunnen we duurzaam zien als duurzame ontwikkeling. Dat wil zeggen dat er zodanig geproduceerd wordt dat geen uitputting van natuurlijke grondstoffen optreedt. Deze wijze van ontwikkelen betekent, dat ook toekomstige generaties nog grondstoffen beschikbaar hebben.

Vanuit deze optiek is investeren in duurzaamheid dus ook een economisch goede investering.

Duurzaamheid moet wat D66 betreft een belangrijk onderdeel van het milieubeleid zijn: aan toekomstige generaties een prettige, schone en leefbare gemeente achterlaten.

D66 wil deze duurzaamheidsaspecten opgenomen zien in het gemeentelijk milieubeleid. Dit beleid omvat onder andere het groen- en waterbeleid, de bestemmingsplannen, verkeersbeleid, afvalbeleid en het ruimtelijk ordeningsbeleid inzake bedrijventerreinen.

Een belangrijk duurzaamheidsterrein ziet D66 in het beheer en de ontwikkeling van bedrijventerreinen.

Er zouden geen nieuwe bedrijventerreinen ontwikkeld moeten worden alvorens van de bestaande

terreinen uitputtend is onderzocht of deze gerevitaliseerd kunnen worden en duidelijk is of er werkelijk behoefte is aan uitbreiding van deze terreinen. Hierbij moet goed regionaal samengewerkt worden, zowel in Stedendriehoekverband als met de aangrenzende gemeente Bronckhorst.

Een ander duurzaamheidsaspect is het efficiënt omgaan met mobiliteitskilometers. Dit aspect komt nader aan de orde bij de hoofdstukken **RUIMTELIJKE ORDENING** en **VERKEER & VERVOER**.

Tot een goed milieubeleid hoort volgens D66 het zorgen voor een schone gemeente. Zwerfvuil is in dit kader momenteel een groot probleem.

Het plaatsen van meer of grotere afvalbakken in het openbaar gebied, bij voorkeur in de omgeving van scholen, zou dit probleem al voor een belangrijk deel kunnen oplossen. Deze bakken moeten dan ook tijdig geleegd worden.

Naast deze maatregelen zou het bestaande handhavingsbeleid op het gebied van zwerfvuil, illegale vuilstort, maar ook t.a.v. graffiti en hondenpoep verscherpt moeten worden.

Als belangrijkste basis voor een geslaagd milieubeleid ziet D66 motivatie door middel van educatie en informatie. Organisaties zoals het IVN en de Kaardebol moeten daarom goed gefaciliteerd worden.

### ENERGIEBELEID

Klimaatverandering is een nog steeds toenemend probleem dat van grote invloed is op onze gehele leefomgeving. De oplossing van dit probleem zal voor het belangrijkste deel gevonden moeten worden in mondiale samenwerking en afspraken. Het Kyoto-protocol is hiervan een voorbeeld. Het is echter ook van belang dat hier op lokaal niveau beleid op gemaakt wordt. Ten eerste vanuit de gedachte "alle kleine beetjes helpen", maar ook omdat een degelijk gemeentelijk beleid op dit gebied kan bijdragen aan de bewustwording van particulieren en bedrijven en hun motivatie om hier zelf iets mee te doen (de voorbeeld-functie). De gemeente kan hierin ook een belangrijke informatieve rol vervullen.

Eén van de belangrijkste maatregelen om de klimaatveranderingen (opwarming) tot staan te brengen is het verminderen van het gebruik van fossiele brandstof. Enerzijds zijn de fossiele brandstofvoorraden eindig, zodat we toekomstige generaties opzadelen met een brandstoftekort, en anderzijds zorgen de verbrandingsresten (CO<sub>2</sub>) voor wereldwijde opwarming. Fossiele brandstof wordt voornamelijk gebruikt in de vorm van gas en elektriciteit voor verwarming en verlichting van gebouwen en als brandstof voor voertuigen.



Het plan "Zutphen energieneutraal 2020" voorziet in een vermindering van gas en elektraverbruik in gebouwen. D66 steunt dit plan van harte. Het projectplan moet verder uitgewerkt worden en het hierin genoemde energiebeleidsplan moet zo spoedig mogelijk gepresenteerd worden.

De eerste inventarisaties in de gemeente Zutphen (zoals de Energie-atlas en gepresenteerd in de Routekaart naar een energieneutraal Zutphen) geven aan dat ca. 80 % van het totale gas- en elektraverbruik toe te schrijven is aan huishoudens en bedrijven. Huishoudens nemen zelfs 70 % van het totale gasverbruik voor hun rekening.

De aandacht ten aanzien van energiebesparing zal de komende tijd dus voornamelijk op deze verbruiksgroepen gericht moeten zijn. Steekwoorden hierbij zullen volgens D66 moeten zijn: informatie, educatie, motivatie en procedurele ondersteuning. De gemeente moet hierin voortvarend en daadkrachtig het voortouw gaan nemen.

Voor het uitvoeren van deze taken dient voldoende ambtelijke formatie beschikbaar te zijn.

De streefdatum van 2020 dient ook in een realistisch perspectief te worden geplaatst.

In de rol van voorbeeldgever moet de gemeente zelf ook investeren in duurzaamheid. Dit kan in de vorm van een verwarmings- en koelingsbeleid en een verlichtingsbeleid voor gemeentelijke gebouwen, een duurzaam inkoopbeleid en energiezuinige gemeentelijke voertuigen. Een aantal besparingsacties door de gemeente is al in uitvoering. D66 wil dat de gemeente hier intensief mee doorgaat en er vooral krachtig publiciteit aan geeft. Het kweken van draagkracht bij burgers en bedrijven is van het grootste belang voor het slagen van het streven naar energieneutraliteit.

D66 wil ook de verdere uitbouw van het gebruik van Koude/Warmte-Opslagsystemen (KWO), Warmte-Terug-Winning-systemen (WTW) en het gebruik van zonnepanelen sterk stimuleren. In de keuze tussen zonnepanelen of windmolens als alternatieve energiebronnen heeft D66 een duidelijke voorkeur voor zonne-energie.

## D66 wil:

- zo min mogelijk aantasting van de bestaande groene plekken binnen Zutphen door inbreidingsplannen
- groene plekken in de gemeente beter benutten voor recreatie
- de biologische markt uitbreiden ter stimulering van kleinschalige en duurzame landbouwbedrijven
- betere voorzieningen (prullenbakken/netten) om zwerfafval te voorkomen
- strengere handhaving op zwerfvuil en illegale vuilstort
- het hergebruik van goederen stimuleren
- in overeenkomsten opnemen dat er uitsluitend met FSC-hout (Forest Stewardship Council) gewerkt mag worden
- investeren in natuur- en milieu-educatie
- gebruik van zonne-energie stimuleren
- streven naar energie-neutraliteit van Zutphen op zo kort mogelijke termijn
- goede voorzieningen voor fiets en openbaar vervoer

# DEMOCRATIE

## BESTUUR

D66 kiest voor bestuurlijke vernieuwing, niet om de vernieuwing zelf, maar om de wil zich voortdurend aan te passen aan gewijzigde omstandigheden en om de burger optimaal te betrekken bij zijn gemeente. Daarom heeft D66 in december 2005 een initiatiefvoorstel ingediend voor een referendumverordening voor de gemeente Zutphen. Dit voorstel is door de gemeenteraad aangenomen en burgers kunnen zich vanaf dat moment per referendum uitspreken over voorstellen (in een adviserend referendum) of besluiten (in een correctief referendum).

Dat inwoners daar tot nu toe maar één keer gebruik van hebben willen maken (zij het helaas vergeefs) bij een bovendien complex onderwerp (de IJsselsprong) is geen reden de verordening nu maar weer af te schaffen.

Bij voorstellen of besluiten die gemeentegrens-overschrijdend zijn, zal een regionaal referendum georganiseerd moeten worden.



### REKENKAMER

D66 pleit voor een meer onafhankelijke rekenkamer voor de gemeente Zutphen. D66 vindt het ongewenst dat raadsleden deel uitmaken van een gremium dat adviezen geeft aan de raad, dus in feite aan zichzelf, en acht om die reden alleen al meer ontvlechting wenselijk.

### FORUM- EN RAADVERGADERINGEN

De huidige manier van vergaderen vraagt om een grondige evaluatie.

De huidige werkwijze van 2x per maand vergaderen van 19.00 uur tot soms na middernacht is een grote belasting voor Raad, griffie, ambtenaren en voor inwoners van onze gemeente die de vergaderingen willen bezoeken.

D66 pleit ook hier voor een vernieuwing. Bijvoorbeeld eens per 3 weken een forumavond van 19.00 tot maximaal 22.00 uur en daarnaast 1x per 3 weken een raadsvergadering vanaf 19.00 uur, eventueel zonder eindtijd. Maar er valt ook te denken aan een eindtijd van 22.00 uur. Forum- en raadsvergadering zouden in deze opzet op verschillende avonden gehouden kunnen worden.

### REGIONALE SAMENWERKING EN STEDENBANDEN

D66 hecht aan regionale samenwerking. De regio Stedendriehoek functioneert zo goed omdat de bevoegdheden bij de afzonderlijke raden zijn gebleven. De stedendriehoek neemt nu ook op zich om in 2030 energieneutraal te zijn. Onze eigen plannen kunnen daar mooi op aansluiten.

De gemeente Zutphen onderhoudt banden met vijf steden: Horstmar (Duitsland), Satu Mare (Roemenië), Shrewsbury (Engeland), Tartu (Estland) en Villa Sandino (Nicaragua). D66 waardeert de inzet van vele vrijwilligers voor het in stand houden van deze stedenbanden.

D66 vindt dat:

- stedenbanden moeten kunnen rekenen op brede steun onder de bevolking;
- stedenbanden een daadwerkelijke uitwisseling van mensen, kennis en ervaringen moeten zijn;
- de gemeente alleen financieel moet ondersteunen als er vanuit de inwoners van Zutphen ook een inspanning wordt geleverd.

# INTEGRATIE EN PARTICIPATIE

Een deel van onze inwoners, waaronder ook allochtonen, wordt geconfronteerd met achterstanden op o.a. het gebied van taal, kansen op de arbeidsmarkt en gezondheid. Daarnaast zijn er vaak specifieke wensen op het gebied van wonen en vereist de zorg voor oudere allochtone inwoners extra aandacht. D66 vindt het belangrijk dat de gemeente zich inspant om de uitdagingen die samenhangen met een multiculturele samenleving in samenspraak met belangenorganisaties op te pakken. Welzijnswerk en ouderenvolk kunnen daarin een belangrijke ondersteunende rol bieden. Ook projecten als Samenspraak en Gekleurd Perspectief, waarin de verschillende bevolkingsgroepen in onze gemeente leren over en van elkaars taal en cultuur, juichen wij toe. Extra steun verdienen projecten waarbij allochtonen ingeschakeld worden bij voorlichting, hulpverlening e.d. Landelijk vindt er op dit moment een brede discussie plaats over minderhedenbeleid en integratie. In het huidige politieke klimaat leidt dit helaas bij sommigen tot een verharding van standpunten. Hoewel D66 vindt dat de overheid zeker haar ogen niet moet sluiten voor zaken die in onze samenleving niet gaan zoals het zou moeten en problemen er in principe zijn om oplossen, vinden wij ook dat we er in onze multiculturele samenleving alles aan moeten doen om op een plezierige manier met elkaar samen te leven en elkaar te respecteren.

## DIVERSEN

Onderzoek en evaluatie zullen uitsluitsel moeten geven of de publieksbalie in Warnsveld gehandhaafd dient te blijven.

Wijkaanpak en wijkontwikkeling hebben als doel de betrokkenheid, medeverantwoordelijkheid en zeggenschap van bewoners bij de eigen leefomgeving te vergroten. Het is wenselijk de bestaande werkwijze en resultaten te evalueren. Aan de hand van deze evaluatie zal bezien moeten worden of en hoe de betrokkenheid vergroot kan worden.

De wijkraad De Hoven en de dorpsraad Warnsveld dienen bestendig en versterkt te worden.

De digitale dienstverlening via de gemeente-website zal aandacht blijven vragen. Ook zal de toegankelijkheid van de raads-website verder verbeterd moeten worden.

Het college is verantwoordelijk voor de voorbereiding en de uitvoering van het beleid. Het college geeft informatie over plannen die uitgevoerd gaan worden en de invloed die dit heeft op de inwoners. De gemeentelijke website moet daarom verder verbeterd worden. D66 is daarnaast voorstander van het onverkort handhaven van een gemeentelijke informatiepagina in huis-aan-huisbladen. Ook in de voorbereiding van het beleid dient het college met de inwoners te praten. Daarbij is het van groot belang dat betrokken inwoners kunnen zien wat er met hun reacties gebeurd is. Op korte termijn moet het aanbieden van gemeentelijke informatie en diensten via de gemeente-website en de raads-website verbeterd worden.

Daarnaast is de gemeenteraad verantwoordelijk voor de kaders waarbinnen het beleid uitgevoerd moet worden. Om deze vast te stellen dient er meer direct contact met de inwoners te zijn. Burgerinitiatieven moeten serieus genomen worden en eenzelfde kans krijgen als collegevoorstellen. Daarnaast is het goed als de raadsvoorstellen en de verslagen van raads- en commissievergaderingen direct gepubliceerd worden op de gemeentelijke website. Iedereen moet kunnen weten waarover in de raad gesproken wordt en wat er gezegd is. Ook als de notulen nog niet definitief zijn vastgesteld.

## D66 wil:

- een meer van de gemeenteraad onafhankelijke rekenkamer
- een andere vergaderstructuur voor Forum- en Raadsvergaderingen
- stedenbanden die een daadwerkelijke uitwisseling van kennis en ervaring betekenen
- blijvend stimuleren van integratie van nieuwe Nederlanders
- verbetering van de informatie en dienstverlening via internet
- vergroting van de betrokkenheid van bewoners bij wijkontwikkeling

# KUNST & CULTUUR

D66 is van mening dat kunst en cultuur in Zutphen meer omvatten dan de activiteiten van Hanzehof, Muzehof en Musea. Ook de 35 muziek- en zangverenigingen en evenementen zoals de Warnsveldse Feestweek en de jaarlijkse kunstmarkt op de IJsselkade, om een paar voorbeelden te noemen, zijn bepalend voor de kunst en cultuurbeleving in Zutphen en Warnsveld.

D66 vindt dat kunst en cultuur een belangrijke rol vervullen binnen onze samenleving. Cultuur zorgt voor individuele waardering en ontwikkeling en zij bevordert de integratie en sociale cohesie. Daarnaast heeft cultuur ook een economische betekenis, zij bevordert toerisme en is een belangrijke vestigingsfactor.



D66 is van mening dat Zutphen zich gelukkig mag prijzen met het niveau van de culturele infrastructuur binnen haar grenzen. Deze mening wordt gedeeld in het rapport "Kunst en Cultuur in de Stedendriehoek, een inventarisatie van het aanbod en samenwerkingsmogelijkheden". Hierin wordt gesteld: "de culturele infrastructuur is goed te noemen". Wel worden enkele punten voor verbetering genoemd. Zo constateert men het ontbreken van een professioneel poppodium in Zutphen.

D66 steunt van harte de gemeentelijke culturele doelstellingen, zoals die zijn vastgelegd in het door de raad aangenomen koersdocument "Samen aan de slag - Zutphen, culturele Hanzestad aan de IJssel" van april 2008.

D66 hecht met name aan een drietal aspecten, te weten:

- versterking van het culturele aanbod door nadruk te leggen op vernieuwing en verbindende elementen, zodat de aantrekkelijkheid van het aanbod voor brede groepen van de Zutphense bevolking wordt verhoogd;
- samenwerking van culturele instellingen binnen de gemeente en in de regio (Stedendriehoek, Achterhoek, Hanzesteden), maar ook samenwerking met andere sectoren zoals welzijn, onderwijs, toerisme en economie. Deze samenwerking kan voor de nodige vernieuwingen zorgen, maar ook verbindingen bevorderen tussen verschillende bevolkingsgroepen;
- verbeteren en uitbreiden van de culturele faciliteiten zoals open podia en huisvesting van de diverse instellingen.

D66 is van mening dat in het gemeentelijke culturele beleid de jeugd en kwetsbare groepen speciale aandacht verdienen. Naast onderwijs en sport moet cultuur een belangrijke rol spelen bij het voorkomen dat deze groepen buiten de boot vallen.

### **D66 wil:**

- **versterking van het culturele aanbod**
- **samenwerking van culturele instellingen binnen de gemeente**
- **verbeteren en uitbreiden van de culturele faciliteiten**
- **een popcentrum voor de jeugd**
- **ontwikkeling van de voormalige jeugdgevangenis tot een sociaal-cultureel wijkcentrum**
- **invoering van een vouchersysteem ten behoeve van kwetsbare groepen, waardoor deze groepen makkelijker kunnen participeren**
- **invoering van een digitaal informatie-scherm in het centrum van de stad om de bekendheid met het lokale culturele aanbod te verbeteren**
- **verbetering van de huisvesting van de muziekschool en de musea**
- **de positie van de bibliotheken versterken**

D66 heeft in de afgelopen bestuursperiode een aantal belangrijke initiatieven gerealiseerd zoals het podium aan de IJsselkade en de financiële ondersteuning van het project Talentvol Zutphen van de samenwerkende Zutphense culturele instellingen.

D66 staat voor een laagdrempelige culturele infrastructuur waarin iedereen kan participeren, zowel in actieve als passieve zin. D66 vindt dat belangrijk, omdat kunst en cultuur een essentiële rol spelen in onze samenleving en daarin ook nauw verweven zijn. Een sterk cultureel klimaat is goed voor de leefbaarheid, de sociale samenhang en de identiteit, bedrijvigheid en uitstraling van de gemeente.

# OPENBARE ORDE & VEILIGHEID

Een blijvende zorg is de overlast en criminaliteit van het uitgaanspubliek in de binnenstad. Ook de overlast van met name jongeren in de buitenwijken en de Dreiumme moet niet worden vergeten. Het gebruik van alcohol is vaak de oorzaak van problemen. Met de plaatselijke horeca kunnen verschillende afspraken worden gemaakt bijvoorbeeld op het terrein van:

- openingstijden;
- geen 'happy hours'.

Voor de aanpak van veel voorkomende (kleine) criminaliteit wil D66:

- lik op stukbeleid;
- verhalen van schade op de veroorzaker;
- blijvende ondersteuning aan de Stichting Slachtofferhulp;
- handhaven van de wijkagent en de stadswachten;
- controle op alcohol- en drugsgebruik;
- buurtbemiddeling promoten;
- Thor blijven inzetten.

Maatregelen op het terrein van veiligheid kan de lokale overheid nemen op het terrein van:

- sociale veiligheid: tegengaan van geweld, criminaliteit en overlast;
- fysieke veiligheid: voorkomen van brand, ongevallen, beheersen van risico's (milieu, verkeer).

Voor D66 is een veilige lokale samenleving een randvoorwaarde voor ont-plooiing van mensen tot zelfstandige individuen. Veiligheid is ook een voorwaarde voor sociale samenhang, meedoen in de samenleving.

De lokale overheid kan veiligheid niet 100% garanderen. Er zijn veel factoren die de veiligheid van de samenleving beïnvloeden. Eén van de kernta-

ken van de overheid is van oudsher de veiligheid. Een voorbeeld daarvan is het geweldsmonopolie van de overheid, c.q. de politie.

Een veilige samenleving vraagt inzet van velen. D66 vindt dat burgers in de brede zin van het woord zelf ook de verantwoordelijkheid hebben zich in te zetten voor veiligheid. Dat geldt voor inwoners en voor maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven: scholen, winkeliers, bedrijven, woningbouwcorporaties, vervoersorganisaties, zorginstellingen etc. Een succesvol veiligheidsbeleid wordt vooral bepaald door de samenwerking tussen de gemeente en mensen en organisaties binnen de gemeente om de belangrijkste veiligheidsproblemen te voorkomen en te werken aan oplossingen.

D66 pleit voor een veiligheidsbeleid dat zich vooral richt op het voorkomen van onveiligheid. Dat kost doorgaans het minst. Voorkomen is beter dan genezen. Tegelijk moet effectief worden opgetreden als er concrete veiligheidsproblemen zijn. Vaak is ook dan een mix nodig van preventieve en repressieve maatregelen.



Een hulpmiddel om te bezien of de goede maatregelen worden genomen is het toepassen van de veiligheidsketen:

- pro-actie: voorkomen van onveiligheid door structurele maatregelen, bijvoorbeeld wijken zodanig inrichten (woningen, speelgelegenheden, zichtlijnen, verlichting) dat rekening wordt gehouden met de veiligheidseffecten;
- preventie: voorkomen en beperken van onveiligheid, bijvoorbeeld het geven van voorlichting over verkeersveiligheid. Op tijd signaleren en nemen van maatregelen bij jongeren met gedragsproblemen, bijvoorbeeld het gericht betrekken van ouders. Het gericht geven van adviezen aan inwoners op het terrein van brand/inbraakpreventie;
- afspraken over beheer en onderhoud van wijken en buurten kan veiligheid en leefbaarheid bevorderen. Van belang is daarbij het maken van concrete afspraken over wie wat doet. Ook leefregels die samen met bewoners worden opgesteld kunnen bijdragen aan leefbaarheid en veiligheid;
- bij energiezuinige verlichting dient expliciet het aspect van sociale veiligheid meegenomen te worden.

## D66 wil:

- **lik-op-stukbeleid bij kleine criminaliteit**
- **verhalen van schade op de veroorzaker**
- **blijvende ondersteuning aan de Stichting Slachtofferhulp**
- **handhaven van de wijkagent en de stadswachten**
- **controle op alcohol- en drugsgebruik**
- **buurtbemiddeling promoten**
- **Thor blijven inzetten**

# VERKEER & VERVOER

## BEREIKBAARHEID

Goede bereikbaarheid is van vitaal belang voor onze gemeente. Bereikbaarheid voor inwoners, bezoekers, toeristen en ook voor de in onze gemeente gevestigde bedrijven en instellingen.

Onze gemeente is bereikbaar per spoor, met de bus, per schip, met de auto, per fiets en te voet. Voor alle bereikbaarheidsmogelijkheden moet een goede infrastructuur aanwezig zijn.

Het in 2008 vastgestelde VCP vormt een goede aanzet om dit te bereiken. Op detailniveau moet er nog veel uitgewerkt worden.



## HOOFDWEGENNET

Met de geplande rondweg om De Hoven en de omlegging Polbeek wordt de doorstroming van het verkeer al belangrijk verbeterd en wordt de overlast voor De Hoven respectievelijk de Van der Capellenlaan/Deventerweg weggenomen.

De bereikbaarheid van het bedrijventerrein De Mars is echter nog allerm minst ideaal. Het wegvallen van de Oude IJsselbrug voor vrachtverkeer heeft deze bereikbaarheid ook geen goed gedaan.

De bereikbaarheid van De Mars vanuit het noorden zal verbeteren met de herinrichting van de N348, die zal aansluiten op de omlegging Polbeek. De bereikbaarheid van De Mars vanuit het zuiden (Arnhem, Dieren) en vanuit het westen (Apeldoorn, Voorst) blijft problematisch. Op de route via de Nieuwe IJsselbrug – Den Elterweg zal volgens het VCP een belangrijke verhoging van de verkeersintensiteit optreden. De brug en de Den Elterweg zullen daarom verbreed moeten worden.

D66 pleit er daarom sterk voor een eventuele verbreding van de Den Elterweg zeer goed landschappelijk in te passen, waarbij:

- de landschappelijke waarde van de groene strook tussen Zutphen en Warnsveld niet wordt aangetast;
- de onderlinge bereikbaarheid tussen Zutphen en Warnsveld niet verslechtert;
- maatregelen genomen worden om de belasting door fijn stof en geluid zo veel mogelijk te beperken.

Een goede oplossing voor bovenomschreven problematiek zou zijn de aanleg van een 3<sup>e</sup> oeververbinding over de IJssel, bij voorkeur ter hoogte van en aansluitend op de rotonde in de omlegging Polbeek in De Mars.

Er dienen verkeersmaatregelen getroffen te worden om vrachtverkeer te weren van de Rijksstraatweg door Warnsveld. Het verdient de voorkeur dit vrachtverkeer te leiden via de N314, die hiervoor ook bedoeld was.

### **BINNENSTEDELIJK WEGENNET**

Het binnenstedelijk wegennet vormt de verbindingen tussen de wijken onderling en tussen de wijken en het stadscentrum. Naast het belang voor de inwoners van Zutphen moet dit wegennet ook functioneel zijn voor de binnen de stad gelegen detailhandel en bedrijven en voor het openbaar vervoer. Een belangrijke stap bij de verbetering van dit wegennet is de realisering van de centrumring.

Voordelen van deze ring zijn een betere doorstroming van het verkeer, grotere veiligheid voor langzaam verkeer en vermindering van de overlast voor aanwonenden. Met name het instellen van éénrichtingverkeer op de Coehoornsingel, de Tademasingel, Houtwal/Vispoortplein en de IJsselkade zal een sterke verbetering van de verkeersveiligheid opleveren.

D66 ziet deze centrumring daarom liefst zo snel mogelijk gerealiseerd. Bij het uitwerken van de centrumring met éénrichtingverkeer moet voorkomen worden dat er onbedoeld sluipverkeer in omliggende straten gaat optreden. Een detailstudie naar de uitvoering is momenteel gaande.

### **VRACHTVERKEER PER SPOOR EN OVER HET WATER**

Vrachtvervoer per spoor en over het water ziet D66 als een belangrijke oplossingsrichting voor de te hoge verkeersdruk door vrachtverkeer op het hoofdwegennet.

Om deze vormen van vervoer een goede stimulans te geven moet bestudeerd worden of de realisering van een vrachtoverslagstation of -haven in De Mars mogelijk is. De meest ideale situatie zou zijn een overslagmogelijkheid tussen water-, spoor- en wegvervoer.

### **OPENBAAR VERVOER**

Zutphen is goed bereikbaar per spoor vanuit een groot aantal richtingen. D66 is hier zeer tevreden mee.

Wel moet bij uitbreiding van de intensiteit van personen- en goederenvervoer goed rekening gehouden worden met de belangen van omwonenden t.a.v. veiligheid en overlast.

Met de verplaatsing van het Struktonterrein moeten bovengenoemde aspecten goed meegewogen worden. D66 zal de ontwikkelingen op dit punt met grote alertheid blijven volgen.

Met betrekking tot het autoverkeer tussen de wijken en het centrum wil D66 onderzoeken of er andere of betere alternatieven voor het autoverkeer te ontwikkelen zijn, zoals bijvoorbeeld:

- andere routes voor de buslijnen;
- hogere frequentie van de buslijnen;
- mogelijkheid voor een bezorgdienst voor grotere pakketten of boodschappen.

Naar de nieuwe wijken Leesten en in de toekomst De Hoven dienen goede busverbindingen te worden gerealiseerd. De haalbaarheid van een dergelijke verbinding zal goed moeten worden onderzocht.

Wanneer deze alternatieven succesvol ontwikkeld kunnen worden zou dit een belangrijke vermindering van de capaciteitsdruk op de nu bestaande parkeerterreinen kunnen opleveren.

### **FIETS- EN VOETGANGERSVERKEER**

D66 is zeer tevreden met de gerealiseerde fietsverbinding tussen Leesten en het stadscentrum. D66 blijft echter voorstander van verbetering en/of uitbreiding van de fietsverbindingen tussen de wijken en het stadscentrum. Met name de route Emmerikseweg-Gerard Doustraat-Spitaalstraat dient nodig verbeterd te worden. Ook vanuit de nieuw te realiseren woongebieden (De Hoven en De Mars) dienen goede fietsverbindingen met het stadscentrum te worden gerealiseerd.

### D66 wil:

- **een 3e oeververbinding over de IJssel ter plaatse van De Mars**
- **éénrichtingverkeer op de centrumring**
- **stimulering van vrachtvervoer over water (IJssel / Twentekanaal)**
- **beperking van de overlast voor omwonenden door vracht- en personenvervoer per spoor**
- **verbetering / uitbreiding van busverbindingen tussen de wijken en het stadscentrum**
- **verbetering van de fietsverbindingen tussen de wijken en het stadscentrum**
- **zo spoedig mogelijk verbetering van de parkeergelegenheid voor het centrum**
- **herinrichting van de Groenmarkt**
- **de verkeersdrukte door auto's op het kruispunt Beukerstraat / Boompjeswal / Laarstraat / Paardenwal terugdringen**
- **Verkeersmaatregelen om vrachtverkeer over de Rijksstraatweg door Warnsveld te weren**

#### **PARKEREN**

D66 heeft als uitgangspunt dat bedrijven en bewoners zoveel mogelijk op eigen terrein moeten kunnen parkeren. Bij nieuwe projecten wordt dit als eis gesteld, maar ook in bestaande wijken zou dit zoveel mogelijk moeten kunnen gebeuren, om overlast op de openbare weg te voorkomen.

Er zal bestudeerd moeten worden op welke wijze de bestaande parkeervoorzieningen voor het stadscentrum verbeterd kunnen worden. D66 zal ernaar streven in de komende raadsperiode hiervoor een afdoende oplossing te laten ontwikkelen. Een goede aanzet hiervoor is het nu vastgestelde VCP.

Daarnaast wil D66 de inrichting van de Groenmarkt verbeteren teneinde deze beter ruimtelijk te laten aansluiten op de Houtmarkt met handhaving van de bestaande parkeervoorzieningen.

D66 ondersteunt van harte de recente herinrichtingsplannen voor het Basseroord en omgeving, waarin een flinke ondergrondse parkeergarage is opgenomen.

De toegang tot het parkeerterrein aan de David Evekinkstraat zou voornamelijk via de Berkelsingel moeten plaatsvinden. Hiermee zou een belangrijke vermindering van de verkeersdrukte op het eerste deel van de Laarstraat (tussen de Boompjeswal en het Hoge Straatje) en de Paardenwal te realiseren zijn.

# SPORT & RECREATIE

## SPORT



Sport is goed voor de gezondheid, ook in de strijd tegen overgewicht. Sport is een goede manier om te integreren. Sport leert jongeren zich aan bepaalde regels te houden. Sport bevordert sociaal gedrag. Sport gaat sociaal isolement tegen en verdient in het computertijdperk extra aandacht. D66 wil er daarom naar streven jongeren vroegtijdig kennis te laten maken met het plezier en de voldoening die sport kan geven. Dat kan bijvoorbeeld door het invoeren van een "sport-pas", waarmee jongeren bij verenigingen gratis op proef kunnen sporten, voor dat ze een definitieve keuze maken.

Steeds meer Nederlanders sporten en veel van hen sporten graag in de vrije natuur (fietsen, lopen, zwemmen, schaatsen). Volwassenen bewegen steeds meer: in 2007 voldoet 65% van de Nederlanders aan de norm van 30 minuten bewegen per dag. Jongeren (van 12-17 jaar) voldoen steeds minder vaak aan de norm die voor hen geldt (1 uur bewegen per dag). D66 wil dat jongeren op jonge leeftijd in contact komen met sport. Maar ook voor ouderen is sport belangrijk. Het is een manier om fit te blijven, maar ook om in contact te blijven met anderen. Er dienen dan ook uitgebreidere faciliteiten voor ouderen te worden gerealiseerd.

We vinden dat er voldoende, bereikbare en kwalitatief goede sportaccommodaties in Zutphen moeten zijn, maar dat verenigingen zelf verantwoordelijk zijn voor het onderhoud en beheer van hun sportparken.

### D66 WIL DEZE DOELSTELLINGEN BEREIKEN DOOR:

- sporten op school. Vroeg beginnen met bewegen: al vanaf de kinderopvang en op de peuterspeelzaal moet er aandacht zijn voor bewegen. We stimuleren de combinatie sport, onderwijs, cultuur, huiswerkbegeleiding, naschoolse opvang en/of welzijnsinstellingen (Brede Scholen);
- mogelijkheden bieden om mensen buiten veilig en in een groene omgeving te laten sporten en recreëren. We zijn vóór de aanleg van een stadspark in de stad en groene recreatiegebieden rondom de stad waar mensen veilig kunnen wandelen, fietsen, skaten en hardlopen. Daarnaast willen we met jongeren samen inventariseren waar nog behoefte is aan plekken voor ongeorganiseerde sport, zoals trap/grasveldjes, skatebanen, etc.;
- sportpas voor de jeugd. D66 pleit voor invoering van een pas waarmee jongeren kennis kunnen maken met verschillende sportverenigingen en verschillende soorten sport;
- het stimuleren van topsport en aansprekende sportevenementen. Topsport heeft een belangrijke voorbeeldfunctie voor jong en oud om zelf sportief bezig te zijn. Evenementen kunnen ook georganiseerd worden in Stedendriehoekverband;
- het stimuleren van projecten om groepen die achter blijven in de sport te motiveren om wel te gaan sporten. Een actief sportstimuleringsbeleid voor ouderen is daar ook onderdeel van;

- het aantrekkelijker maken van vrijwilligerswerk. Een actief vrijwilligersbeleid, waaronder financiële ondersteuning voor het volgen van cursussen door sportbestuurders en andere kaderleden.

D66 pleit voor een functioneel, nieuw Graaf Ottobad dat voor veel doelgroepen geschikt is en eventueel kan uitbreiden met functies als naschoolse opvang.

### **SPORTPARK 'T MEIJERINK**

D66 vindt het van groot belang dat 't Meijerink er snel komt. Dit om te voorzien in faciliteiten voor sportclubs met een nog steeds snel stijgend ledental. Dit sportpark is ook noodzakelijk in verband met de geplande opheffing van de velden bij Helbergen.

# RECREATIE

Recreatie is belangrijk voor de leefbaarheid van onze gemeente. Stad en dorp moeten een goede balans bieden tussen wonen, werken en recreatie. Als we onze openbare ruimte zo inrichten dat recreatie op allerlei manieren mogelijk is, zal dit de kwaliteit van leven vergroten.

Ongeveer één op de vier Nederlanders komt minder dan twee keer per jaar in de natuur. Ook kinderen spelen steeds minder vaak buiten. Ze zitten steeds vaker binnen, bewegen daarom minder en staan steeds verder van de natuur af. Het aanbrengen van meer groen in de stad (bijvoorbeeld op de Houtmarkt) draagt bij aan een betere luchtkwaliteit, een beter leefklimaat en dus aan de gezondheid van onze inwoners.

De gemeente Zutphen heeft te weinig parken waarin genoeg groen is, ruimte is voor ontspanning, muziek, sport en andere vormen van recreatie. Juist in stedelijke gebieden kan de aanleg van extra groen prima gecombineerd worden met recreatie. De bestaande natuur en het landschap moeten worden beschermd, maar er moet ook nieuw groen bij komen.

### D66 WIL DEZE DOELSTELLINGEN BEREIKEN DOOR:

- het aantal (groene) recreatiegebieden in en rondom de stad uit te breiden;
- meer groen aan te brengen in de stad, bijvoorbeeld op de Houtmarkt, de Schupstoel en bij de Broederkerk;
- sociale versterking van wijken door groen aan te leggen. Inventariseren welke braakliggende terreinen ingericht kunnen worden als kleine groene ontmoetingsplekken. Met kleine ingrepen, zoals het plaatsen van groen en bankjes, kunnen grote resultaten worden behaald;
- het aanleggen van een speelbos/groene speelplekken waar kinderen kunnen spelen in een natuurlijke omgeving en met natuurlijke materialen. Kinderen kunnen daar hutten bouwen, slootje springen, en andere activiteiten waar op straat geen ruimte voor is en wat ze dichterbij de natuur brengt.

De IJsselkade is een goed voorbeeld van een plek die uitermate geschikt is voor verschillende recreatiefuncties. Maar door de grote stroom auto's en de vele parkeerplaatsen is daar niet veel ruimte voor. D66 wil dat de IJsselkade een hoogwaardige verblijfsruimte is, ook buiten het terrasseizoen. Groen ontbreekt en aanleiding tot ontmoeten buiten het seizoen is er niet.

D66 wil dat de IJsselkade een plek wordt om te recreëren. Een multifunctionele verblijfsruimte met water, groen, ontspanning, muziek, cultuur, wandelen, fietsen, spelen, eten, winkelen, terrassen en uitgaan. De stenen omgeving moet een warmere en groenere uitstraling krijgen.

Om dit te realiseren zal eenrichtingverkeer nodig zijn en moeten loop- en fietsroutes naar de IJsselkade aantrekkelijker worden gemaakt.

Het podium op de IJsselkade is toegankelijk voor iedereen en D66 ziet graag dat ook scholen, muziekscholen en andere culturele instellingen gebruik maken van dit podium. Daarom wil D66 dat daar bij het geven van subsidies extra aandacht voor komt.

### HOUTMARKT

Buiten het terrasseizoen is de Houtmarkt leeg, kaal en nodigt niet uit tot ontmoeten. D66 wil dat de markt aangekleed wordt met bomen en bankjes.

## D66 wil:

- zo spoedig mogelijk een goed functionerend en aantrekkelijk Graaf Ottobad
- spoedige aanleg van sportpark 't Meijerink
- combineren van sport, onderwijs en cultuur in Brede Schoolverband
- aanleg van sportfaciliteiten in groene recreatiegebieden
- een sportpas voor jongeren
- een actief sportstimuleringsbeleid voor jongeren en ouderen
- actief (o.a. financieel) ondersteunen van vrijwilligerswerk

# ZORG & WELZIJN

## ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN DE WMO IN DE GEMEENTE ZUTPHEN

Op 1 januari 2007 is de WMO (Wet maatschappelijke ondersteuning) in werking getreden. De WMO is een bundeling van wetten zoals onder andere: WVG (Wet voorzieningen gehandicapten), Welzijnswet, de huishoudelijke verzorging uit de AWBZ, enkele subsidieregelingen uit de AWBZ zoals mantelondersteuning en diensten bij wonen en zorg, en de OGGZ (Openbare Geestelijke Gezondheidszorg). Wat heeft dit betekend voor de gemeenten en vooral voor de gemeente Zutphen?

Door de WMO komt er meer samenhang in de ondersteuning van de burger op het terrein van welzijn, zorg en wonen. Zutphen heeft een zorgloket ingesteld waar iedereen informatie kan krijgen over de in te zetten zorg. Ook heeft Zutphen gekozen voor de samenwerking met betrokken organisaties zoals cliëntenorganisatie(s), zorgkantoor, gehandicaptenraad, ouderenraad, welzijnsorganisatie en de woningcorporatie om de belangen van de burgers beter te kunnen behartigen.

Voor een groeiende groep mensen is de afstand tot de arbeidsmarkt zo groot geworden dat deze (vrijwel) niet meer te overbruggen is. Activiteiten die erop gericht zijn om sociaal isolement te voorkomen of te verkleinen dienen actief gestimuleerd te worden.

## ZORG VOLGENS D66

De belangrijkste uitgangspunten zijn voor D66:

- **PATIËNT BESLIST**
- **EERSTELIJK CENTRAAL**
- **ILLEGALEN NIET WEGSTUREN**
- **JEUGD BETER BESCHERMEN**



Gezondheidszorg voorziet in de fundamentele behoefte van ieder individu om gezond te zijn en te blijven en zo volwaardig mogelijk aan de samenleving en het sociale leven te kunnen deelnemen. Omdat gezondheidszorg zo belangrijk is, is de toegankelijkheid van een goede basiszorg een onvervreemdbaar recht.

Gezondheidszorg is ook een bron van werkgelegenheid, economische groei, technologische innovatie en zingeving. Gezondheid en gezondheidszorg kunnen niet los van elkaar beschouwd worden. Gezondheid heeft immers ook te maken met de woon- en leefsituatie, voedingsgewoontes en voedselveiligheid, goed onderwijs, tolerantie, een goede luchtkwaliteit, gezond gedrag en een veilige leefomgeving.

Gezondheidsbevorderende maatregelen dienen dan ook een integraal onderdeel van het gezondheidszorgbeleid te zijn.

Marktwerking kan alleen daar ingevoerd worden waar burgers daadwerkelijk kunnen kiezen. Voor acute zorg bijvoorbeeld geldt dit niet. Marktwerking ontslaat de overheid niet van haar algemene verantwoordelijkheid voor kwaliteit en toegankelijkheid van de noodzakelijke gezondheidszorg. De overheid heeft ook een taak bij de bescherming van kinderen die in de knel zitten.

De omgeving, met de ouders voorop, staat daarin centraal, maar als er problemen zijn moet de overheid snel en adequaat handelen.

### **D66 wil:**

- **preventieve ondersteuning voor probleemjongeren**
- **de sociale samenhang en leefbaarheid in buurt en wijk voldoende aandacht laten krijgen**
- **dat er goede informatie, advies en cliënt-ondersteuning komt;**
- **bevordering van de participatie van mensen met een beperking**
- **goede opvang, ondersteuning en advies ten aanzien van huiselijk geweld**
- **goede samenwerking met clientenorganisaties, OGGZ en verslavingszorg**
- **de van het rijk ontvangen WMO-gelden oormerken voor WMO doelen**
- **dat bij aanbesteding van de thuiszorg de kwaliteit en de continuïteit voorop staan en niet uitsluitend de laagste kosten.**

### D66 wil:

- een goed informatie-loket waar ouderen met hun vragen terecht kunnen
- een snelle en goede indicatiestelling en zorgtoewijzing bij zorgvragen uit het WMO-pakket
- levensloopbestendige woningbouw volgens de uitgangspunten van de woonvisie
- meer parkeermogelijkheden voor auto's van mindervaliden
- handhaving en zo mogelijk verbetering van de openbaar vervoersmogelijkheden
- meer en veilige fiets- en looproutes, ook geschikt voor ouderen
- goede faciliteiten voor deelname door ouderen aan maatschappelijke activiteiten
- continuering van het structurele overleg tussen gemeente en ouderenorganisaties

## OUDERENBELEID

Zolang iemand volledig zelfstandig kan functioneren is bij het ouder worden in de meeste gevallen geen speciale aandacht van de overheid nodig.

Een aantal aspecten van het ouder worden kan er voor zorgen, dat iemand ondersteuning nodig heeft:

- onvoldoende voorbereiding op het bereiken van de pensioenge-rechtigde leeftijd;
- het wegvallen van de levenspartner door ziekte of ouderdom;
- lichamelijke of geestelijke beperkingen die het zelfstandig functio-neren belemmeren.

D66 wil bevorderen, dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven functioneren. Daarnaast is het van belang voor zowel de ouderen zelf als voor de samenleving als geheel, dat zij kunnen blijven deelnemen aan allerlei vormen van maatschappelijk verkeer. We kunnen hierbij denken aan het bezoeken van theater, bibliotheek en museum, maar ook het bezoeken van restaurant, café, buurtcentrum of vrienden/familie.

Ook is het, in verband met een brede vertegenwoordiging, van belang dat zij kunnen blijven participeren in adviserende en besluitvormende organen op diverse terreinen. Er is momenteel een duidelijke toename van het aantal ouderen in de samenleving. Dit betekent dat ook de vraag om zorg en ondersteuning toe zal nemen. De gemeente Zutphen heeft een goede naam op het gebied van zorg en ouderenbeleid. Dit moet ook zo blijven. Daarom vindt D66 dat er aan met name de volgende drie aspecten ruim aandacht geschonken moet worden:

### INFORMATIE

Ouderen moeten bij de gemeente goede informatie kunnen krijgen over bijvoorbeeld vragen over de WMO, huisvesting, onderhoud van de openbare ruimte en dergelijke. Hierbij moet rekening worden gehouden met het feit dat lang niet alle ouderen beschikken over een computer.

### HUISVESTING

Om ouderen zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen laten wonen moet er aanpasbaar - en daarmee levensloopbestendig - gebouwd worden. Ook bij renovatieplannen moet rekening worden gehouden met de geschiktheid voor ouderen met een beperking. Hiermee wordt bewerkstelligd dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen.

### VERVOER

Er moeten goede en toegankelijke vervoersmogelijkheden blijven. Dit omvat in eerste instantie goede openbaar vervoersmogelijkheden. Voor een deel is dit een taak van de provinciale overheid, maar de gemeente kan wel adviseren aangaande de voor haar gewenste vervoerssituatie. D66 is ook een voorstander van het instandhouden van de Beverbus en zo mogelijk uitbreiden met een vergelijkbare voorziening.

D66 wil dat de nieuwe wijken, zoals Leesten en nieuwbouw in De Hoven, goed ontsloten worden met openbaar vervoer en/of de Beverbus.

Ook moeten er veilige en goede fiets- en looproutes zijn, waarbij specifiek gekeken moet worden naar het gebruik door ouderen. Dit betekent dat bij het onderhoud van de openbare ruimte speciaal aandacht moet zijn voor de kwaliteit van bestrating, oversteekplaatsen en duidelijke verkeersregeling.

Daarnaast moeten de looproutes onbelemmerd toegankelijk zijn voor mensen met een rolstoel of rollator. Aan het kwaliteitsniveau van bovengenoemde voorzieningen moet de komende periode extra aandacht besteed worden.

Ook moet er strenger gehandhaafd worden op allerlei obstakels zoals illegaal geplaatste reclameborden, verkeerd geparkeerde auto's en slechte omleidingen bij bouwterreinen.

Om bovenstaande doelstellingen te bereiken is het van groot belang dat het structurele overleg tussen gemeente en ouderenorganisaties gecontinueerd wordt.

# FINANCIEN



D66 is voorstander van een eigen gemeentelijk belastinggebied. Dit stelt de gemeente in staat om in de lokale democratie goede afwegingen te maken tussen belastingheffing en voorzieningenniveau. D66 vindt dat juist in tijden van financiële crises de overheid de lastendruk voor de burger in de gaten moet houden en pleit voor een beleid waarin deze lastendruk gekoppeld wordt aan het inflatiepercentage. Als deze druk meer stijgt, dan moet daar een verhoogd voorzieningenniveau tegenover staan.

D66 vindt dat de gemeentelijke overheid duidelijk verantwoording moet afleggen over haar doen en laten en streeft naar transparantie en afrekenbaarheid.

D66 realiseert zich dat voorjaarsnota's, begroting en jaarrekening altijd elementen zullen bevatten die meer bedoeld zijn voor specialisten. Dit mag er echter nooit toe leiden dat de behandeling van deze politiek belangrijke stukken een financieel-technische aangelegenheid wordt.

D66 pleit dan ook voor een goed leesbare voorjaarsnota, begroting en jaarrekening met heldere toelichting op moeilijke cijfers en een vooruit- respectievelijk terugblik op hoofdlijnen.

D66 hecht belang aan Europa. Hierin dienen we te investeren, maar ook waar mogelijk de voordelen te benutten. Dat betekent dat de gemeente zorgvuldig dient na te gaan bij welke projecten eventuele subsidiëring door de Europese Unie mogelijk is.

D66 is van mening dat de gemeente een voorbeeldfunctie heeft te vervullen. Dat houdt onder meer in dat bij het beheer van het vermogen een aanzienlijk deel "duurzaam" en/of "groen" belegd zou moeten worden. Daarbij kan ook gedacht worden aan fondsen die projecten in de derde wereld ondersteunen.

D66 is van mening dat bij het armoedebeleid, bijvoorbeeld waar het gaat om vrijstelling van gemeentelijke belastingen, de gemeente op haar hoede moet zijn voor de "armoedeval" (het effect dat mensen, die vanuit een uitkering betaald werk vinden, erop achteruit gaan omdat ze allerlei gemeentelijke vrijstellingen en kortingen mislopen).

D66 pleit voor het aanwenden van honden- en parkeerbelasting voor het oplossen van problemen die samenhangen met de betreffende belasting

D66 vindt voor wat betreft het subsidiebeleid voor verenigingen, dat subsidies moeten worden toegekend als verenigingen zelf niet in staat zijn voldoende middelen te genereren. De subsidie heeft een aanvullend karakter. De gemeente verleent subsidies voor speciale projecten en bij bijzondere omstandigheden, die een maatschappelijk belang dienen. D66 denkt dat een fonds voor projectsubsidies beter tegemoet komt aan een modern subsidiebeleid.

De subsidies aan de grote instellingen zoals welzijnswerk, ouderenwerk, de bibliotheken, theaters, musea etc. worden vastgelegd in budgetovereenkomsten met een looptijd van vier jaar. Tussentijds wijzigen op basis van nieuwe inzichten en ontwikkelingen moet mogelijk zijn.

Locale leges, tarieven en heffingen dienen in principe kostendekkend te zijn. Wij streven ernaar de belastingen jaarlijks slechts te verhogen met het inflatiepercentage. Om het hoge voorzieningenniveau van onze gemeente te kunnen handhaven moet het in het uiterste geval echter mogelijk zijn een stijging van de OZB te overwegen.

## D66 wil:

- een nog beter leesbare voorjaarsnota, begroting en jaarrekening
- dat het gemeentelijk vermogen zo duurzaam en veilig mogelijk belegd wordt
- dat de gemeente waakt voor armoedeval bij werkhervatting
- instelling van een fonds voor projectsubsidies ten behoeve van speciale projecten
- dat subsidies aan grotere instellingen worden vastgelegd in budgetovereenkomsten

# SOCIAAL-LIBERALE RICHTINGWIJZERS

D66 benadert de mens en de maatschappij op een positieve manier. Wij vertrouwen erop dat mensen veel van de problemen die ze tegenkomen zelf kunnen oplossen, maar reiken de helpende hand als dat eens niet lukt. Wij hebben en tonen respect voor onze medemens en uit zorg voor komende generaties stáán we voor duurzaamheid. We zijn niet bang om verder te kijken dan onze eigen gemeente. Ook zijn we bereid om lastige keuzes te maken.

En dat is hard nodig. Het zijn in veel opzichten zware tijden. Dan is voor velen de verleiding groot om hun heil te zoeken in oude patronen van schijnveiligheden en in schijnoplossingen.

In dit verkiezingsprogramma tonen onze standpunten welke problemen, uitdagingen en oplossingen wij in uw directe omgeving zien. De wereld staat de komende vier jaar niet stil. Ook ná de verkiezingen zullen er ongetwijfeld onderwerpen op de raadsagenda komen die we nu nog niet kunnen voorzien. Om u te laten beoordelen hoe onze D66-fractie hierop zal reageren willen we kort uitleggen hoe wij naar de mens en de maatschappij kijken.

Wij hanteren een vijftal richtingwijzers waarin elke D66-er zich herkent en waarmee de manier waarop we in het leven en de politiek staan beknopt is samengevat. Elk van de richtingwijzers afzonderlijk is zeker niet uniek voor het D66-gedachtegoed, maar het is de combinatie van juist déze vijf denkrichtingen die de mens- en maatschappijvisie van D66 definiëren. Deze vijf richtingwijzers maken ook dat onze standpuntbepaling voor u als inwoner voorspelbaar is: onze standpunten komen voort uit één of meerdere van onze richtingwijzers.

# 5 richtingwijzers voor een progressieve sociaal-liberale visie

## 1. VERTROUW OP DE EIGEN KRACHT VAN MENSEN

Wij vertrouwen op de eigen kracht en ontwikkeling van mensen. Daarom zien we de toekomst met optimisme tegemoet. Mensen zijn zo creatief dat ze steeds opnieuw zelf oplossingen vinden.

Wij willen dat de overheid deze kracht, vindingrijkheid en creativiteit van mensen ondersteunt en ruimte geeft. De sleutel voor verandering ligt bij mensen zelf en wij willen dat de overheid daarbij aansluit. Wat mensen voor zichzelf en anderen kunnen doen is veel belangrijker en effectiever dan wat de overheid kan doen.

## 2. DENK EN HANDEL INTERNATIONAAL

Samenlevingen zijn op steeds meer verschillende manieren met elkaar verbonden. Wij staan open voor de gehele wereld en sluiten niemand uit. Bij alles wat we doen, vragen we ons steeds af welke effecten dat heeft op anderen in deze wereld. Wij onderkennen dat Europa steeds meer ons binnenland wordt. Internationale samenwerking en economische vooruitgang zijn de sleutels naar een wereld met minder oorlog en conflicten.

Daarbij handelen wij steeds pragmatisch, nuchter en op basis van feiten.

## 3. BELOON PRESTATIE EN DEEL DE WELVAART

Mensen zijn niet gelijk, wél gelijkwaardig. Mensen zijn verschillend en wij willen dat de overheid ruimte laat voor die verschillen. Wij streven naar economische zelfstandigheid voor zoveel mogelijk mensen en vinden dat mensen die uitmuntend presteren daarvoor een beloning verdienen. Wij willen een dynamische, open samenleving waarin iedereen de ruimte krijgt om zijn eigen beslissingen te nemen en iedereen zich op zijn eigen manier kan ontwikkelen. Wij vinden het vanzelfsprekend om welvaart met elkaar te delen. We willen dat zoveel mogelijk mensen meedoen in het maatschappelijk en economisch proces, want daar worden we allemaal beter van.

Voor mensen die zichzelf niet kunnen redden dragen we een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

## **4. STREEF NAAR EEN DUURZAME EN HARMONIEUZE SAMENLEVING**

Wij willen de wereld om ons heen tegemoetreden met respect en mededogen. Dat geldt voor de mensen om ons heen en voor onze omgeving. De aarde is niet van ons en dus geen gebruiksartikel. We willen stoppen met het uitputten en vervuilen van onze leefomgeving. We willen dat in de discussie over natuur en milieu niet het behoud, maar de aantasting van natuur en milieu beargumenteerd wordt.

## **5. KOESTER DE GRONDRECHTEN EN GEDEELDE WAARDEN**

De fundamentele waarden van onze samenleving zijn vrijheid voor en gelijkwaardigheid van ieder mens, ongeacht opvattingen, geloof, seksuele geaardheid, gerichtheid of herkomst. Lichamelijke integriteit, geweldloze oplossing van belangenconflicten en een respectvol gehanteerde vrijheid van meningsvorming en -uiting, inclusief respect voor onze democratische rechtsstaat, zijn voor ons centrale waarden. Die waarden zijn universeel en zonder meer bovengeschild.

Wij beschermen de grondrechten van onszelf en anderen.

# DE KANDIDATEN

1.  **Eri Willeumier-Noordhoff (lijsttrekker)**  
(Zuidwijken)
2.  **Rob Jense**  
(Zuidwijken)
3.  **Willemijn Voorham**  
(Centrum)
4.  **Osman Biçen**  
(Helbergen)
5.  **Hans Schenk**  
(Zuidwijken)
6.  **Henk Lindeboom**  
(Noordveen)
7.  **Carel Lammers**  
(Zuidwijken)
8.  **Gerrie Leurdijk**  
(Zuidwijken)
9.  **Albert ten Have**  
(Leesten)
10.  **Christiaan Bakker**  
(De Hoven)
11.  **Ben Vos**  
(Warnsveld)
12.  **Heidi Elzinga**  
(Warnsveld)
13.  **Annelies Verstand-Bogaert**  
(Deventerwegkwartier)
14.  **Marjan Konings**  
(Centrum)
15.  **Ingrid Zonneveld**  
(Warnsveld)
16.  **Hein Smeerdijk**  
(Warnsveld)
17.  **Paul Roscam Abbing**  
(Centrum)
18.  **Geert Schuthof**  
(Zuidwijken)
19.  **Zeno Deurvorst**  
(Leesten)